

۱ نيسان ۱۳۳۹ - ۱۹۲۳

صافي ۷۳-۷

در دنجی جاد

یکی مشهور

شیمیدن تخمین ایده بیلیر، بسکذر؟ اوکرده تاریخی بر مثال وارد: فرانز انقلابی! بو انقلاب ده عینی اساسی یوز االی سنه اولان غرب عالمه بشیر ایتدی و غربده ملت و حاکمیت مله دورنیک باشلامنه مبدأ اولدی، نتیجه لری معلومد.

دوغرودن دوغورده فرانز انقلابک زاده سی اولان اون طوقونجی عصر قدر ولود بر عصره تاریخ املک هیچ برودونده تصادف اولونه ماشده. آوروپاک، ایکی آسرافک سیاسی، اقتصادی، عصری خریطه لری آت اوت اولدی، ادبیات، موسیقی، علوم و فنون، اختراعات و ایجادلر، صنایع و عمران، تاریخک هیچ برزمانده کورولمه منشی برانکشاف، براتسباط بولدی.

چونکه ملت قدر علوی، اصل، نیجیب و تیز بر الهام منشی اولدی کی حاکمیت ملیه قدرده انکشاف ایچون مساعد برزمنی اولاز. ایسته بو دمه تورک، شرق عالمه او الهام منشی ایله اوانکشاف زمینی کورسته کمدهد. دنی عالم لک عینی نتیجه لری شقرده ده و برمه جیکی کیم ادعا ایدی بیلیر؟

تاریخک معظم برنوم نقطه سنده اولادینمیزی، شقرده کیسه ک شیمیدن تخمین ایده مدیکی جریلد نلرک نتیجه سی اولدوق بتون جهان خریطه سنک بتون بختر مقدراتک درن یتدیلری عرغه سنده اولمیدیمیزی کیم تأمین ایده بیلیر؟

تورکک ایکنی بو یوک برانندن، یعنی تشکیلات اساسیه قانوننده کلجک دمه بحث ایدمکچر.

آغا ارفی احمد

اون یاشنده قهرمان وغازی

آره صره، این اوکنده ویا کیوه یواژنده قمریزی شمشیرکری کوسرن اختلال، دوت سنه دهری بزم ایچون اصیق قیش بلوطری اوقه سنه ضیادن، قبولیچدن، آتشدن و جهنمدن بر عالمی. یالکزر دیویورق، کورمه یور ویلمه یوردق. اختلال، ایزیتنه و ازمیرده فاکیزه چیققدن سورکه درک بزه بلوطلاردن صیریلش کونش کی عیان، و اوقدر یکی، تازه وکنج کوروندی. او کورندیری، بزم ایاطولی به کیده بیلدیکمز، و اناطولیده گیلرک بورایه کلیلدکلری کورندیری، هرکون یکی بر داستان دیکلر بورز.

«داستان» کلسیه میانه اچم یورم. یکن کون بکا عینتاب منافق اکلاندیلر. بو منافی «یکی مجموعه» ده نصر اینک اوزرزه. فقط ایله بو داستان بر ایکی جیمه سی کیدی، که اونی اوقومده تورک کنجیلرکی بر کون بیله کچیکسنه کولم راضی دکدر. بورادیمو صیقلی استنساخ اینک ایتیم یورم.

بو داستان، «عینتاب حضر چاوش محله»

لرند قاپیتولاسیون، عهد عتیقه، استتار، مستملک، مناطق نفوذ کی ماتلرک حقوق مادیه و معنویلری تقید ایدن، استقلال و حریتلرند تجاوری ضمن ایدن کله لری آغزیزنه آقیدن اوتانان غرب دجلای، بونلری شقرده، شرق ملتری حقدنه، فعلاً تطبیقه هیچ برمنوی صیقلی طویلا یورلر. شرقه خارج ازبهریت، خارج از قانون، معاملهی پایلیور بونی غرب نظر باجیلری بیله هم ایدیورلر.

تورکک میناق ملیسی شقرده بو دور تاریخی به نهایت و بریور، تورک بو وثیقهی ایله داخلده اسی امپریالیست دورنه نهایت و بره درک دولته ملت اساسی اعلان ایتدی کی، خارجه ده عینی اساسک التزام ایتدی بتون شرائطی طالتد برمه عزم ایدیور.

دعلا تورک، دوات حدودنی حدود ملیسی ایله تعین ایدیور. یعنی تورک عنصرک و بو عنصرله غیر قابل تجزی و تفریق اولوق لرکنده بیا یان وکنده یسندن آیراق ایتمه مین کورد عنصرک ساکن اولدنی پرلر ایله تحدید ایدیور. فعلاً دولتی اسی خلیطه لاندن چیقاراق ملت شکله افراغ ایدیور. آرتق بور سلاله طرفدن تشکیل ایدلش و سنانا سلاله نامی طاشیان خلیطه لردن مرکب ایتراط راق دکل، ملی بر دولتر. ایسته بونک ایچوندرکه آرتق کرک دولک بالذات کندینک و کرک بتون مؤسسه لک اسملری او ملی دامغانی طاشبیمه باشلادی.

«تورکیا»، «تورکیا یوک ملت مجلسی»، «تورک اردوسی»، «تورک باش قوماندانی»، والی آکره ..

بوسورنله کندی حدود مایسه رجوع ایتش ودوله ملت شکلی و برمش اولان تورک، باشقه لرینک یوردی اوزرنده کوزی اولمیدی وانکشاف ملیسی بو حدود داخلنده تأمین اینک عزم ایتش اولدنی کی، کندینک ده عینی حدود داخلنده تماماً حر، مستقل و سربت اولسلی آرزو ایدیور. یو، اونک برحق در و همده «لوق» دن «ژان» ذاق روسو، دن بری آوروپا ذهنیتنه برلشمن برحق طبیسی در. طبیعت و خلقتک و برمش اولدی بو حق - بر سرلردن بری آوروپا دجلای، شرق ملترند اسیرکه ملترلر! شیدی تورک، کرک کندینی و کرک بوتون ملترلر ایچون ده بو حق الهی، مقدس، محترم اولمیدی اعلان ایدیور و آوروپا جه ده بونک بویه طالتدنی طلب اینک عزم ایلور. خلاصه اولوق دیشله بیلرکه تورک میناق ملیسی شرق عالمه بر طرفدن ملت و دیکر طرفدن حاکمیت ملیه اساسی لری، حییات یکی اقتوملری اولتی اوزره تیشیر ایدیور و مذکور اساسلرک نعل آله ایدله جیکی ده فعلاً کندیلرته کورستیور.

شقرده باشلایان بویک دورک و بره جکی نتیجه لری

تصادف ایتدیم که کسان آوده اون سکیز یاشی متجاوز اویدن زیاده ایزک قالامدسی. متبای همی، رهبرلرک دعوتنه اجات ایدرک یالترنه قوشه لر دی. کرکی تماماً قایلرله قالشدی، قایدیلر ایسه حیرتجنس بر تشکیلات باهرق مانویه ایله برقیسی کوبه، کوی چوقلرینه، برقیسی تارلا ایشلرینه بایلور و اونچی بر قسیده اردو اینن ذخیره و مهات طاشیوردی، بوشه ائی حائر بر ملت نه باجاز؟ فقط تورکی قورتاران برنجی عامل، اعتماد ایتدی رهبر اطرافانه طویلاقی، اونلر تبعیت و اطاعت اینک، اونلرک اسرارچی نص منزل کی تانی اینک خاصه سندن عبارتدر. بو سباهه درکه اوامیدسز بریشانقلر ایچنده، بولمت بر حکومت، بر مجلس، براردو تشکیل ایتدی، دوت سنه خارجدن هیچ بر معاونت کورمکسین صرف جانندن، بوغاندن کهرک بعضاً بوزده آتیشه قدر واران و برکوره تحمل ایدرک بویایی باشه چیقاردی.

ایسته بو ملنک روحندن قویان میناق ملیدرکه شرق عالمه «حقوق بصریه» بی اعلان ایدیور. آرتق هر مات کندی طالتنه، کندی مقدراتنه حاکمدر. بوحاکمیت مطلقدر، بلاقید و شرطدر. خارجدن کیسه اون هیچ بر نام و صفته اخلا ایدمشر. قاپیتولاسیون، عهد عتیقه و سائره آرتق قاقمش، فسح ایدلشدر، تورک ملتی، تورک وطننده کندی ارادهمندن، کندی شخصیتندن باشقه هیچ بر عاملک تحکمه تحمل ایدمشر. بوقق آوروپا ملترلرجه طالتدنی کی تورک و سائر شرق ملترینه دطالتدیلر. هر مات یالکزر کندی حدود ملیسی داخلنده حاکم و کسدر. باشقه سنک حدودینه متجاوز اینک ایسته نلر حقو بر برینی اخلا ایتش اولورلر و بویکیرله مجاهده و مجادله هر مات ایچون بر فرزند و بر و جینه ملیدر.

میناق ملینک افاده و تثبیت ایتدی بو مفهوم شرق تاریخه ایکی یکی مهم عامل ادخال ایدیور: بریسی، ملت، دیکری بین الملل مساوات اقتومدر. معلوم اولدنی وجه ایله فرانز انقلابی ده عینی علمایی غرب ایچون اجرا ایتشدی. اون طوقونجی عصرک انقلابی ایله و مذکور انقلاب غرب بر برینه تلقین ایتدی کی فکرلر سابه سنده بو ایکی اساس غرب ملتری ایچون از جوق طالتدنی. اون طوقونجی عصرک اینک اوج برینی اشغال ایدن ملت جریان و غوغای تماماً بویک بره نیلرک زاده ملیدر.

کرک نظریات و کرک فعلیاتده، بویکی اساس بتون غرب بین الملل حیاتک ناظمی اولورلر، اک مغرط امپریالیست بیله غرب خاصه سنده، بویکی اقتوم اوکنده سرفرو اینک مجبورت معنویه سنده قایلورلر.

فقط غرب ایچون مقدس و محترم طانتش اولان بوا اساسلر شرق ملتری ایچون طانتا بور. شقرده اونلره رعایت اولونماور، آوروپا و آسریقا ساحه.

سندھ ساکنی ، انا واپاسی برطوب برسر می
ایله غیب ایدن ، اون یاشنده محمد اوج حکایه
سیدر ، برنورک کتبی محمد کندیسه قوشیور
سزده نقل ایتمکده سطرلر ، محمد بالذات سوله ذکر بیدر
پوسوزری ادبیاتک هر هانکی صنعتی ایله سوله مک
چالشیه بیدم ، جنایت یاپیش اولوردم . اوناک اپون
پوماجرایی « پی مجموعه » قارلرینه بسیط بر
« ضبط ورقه سی » حالده نقل ایده حکم .

— ۱ —

محمد ۳۳۹۶ جز براننده عینتاب قهرمانلرندن
آرسلان بکک یانه کلدی . آرسلان بک

صوردی :

— اوغلم نه ایسته یورسک ؟ نیچون کلدک ؟
و حکایه پی محمد آغزندن عینتاب شیوه .
سبله دیکله یوزر :

« — رسم تعظیم یایلم . بکم نیچون کله ییم ؟
سنگ یانکه فدائی یازله ییم و دخی بر اوغورینه
چالشیه ییم . » دیدم .
« آرسلان بک بکا دیدی : — اوغلم ایله اما ،
بن دینک بری یی ، آتسه کیردم ، وورلور ،
اولورسک . هم باقی ، بن شیمدی قدر یونجه
حره کیردم ؛ نیچن یانه کلدک ؟
— بکم ، بکم ییم یوق . هم وورلورسک
نه اولاجق ؟ بکم جانی صاغ اولسون . دیدم .
آرسلان بک : — پی بک سنی یانه آلام ،
اما ، باقی اسما بیل یارملرندن یارالاقدر ؛ سنی بر
یزه سالاجم ، کیردیمیک ؟ دیدی .
— کیردم بکم . . . »

آرسلان بک چو جفک ، جسارتی تجربه
ایتمک قرار ویردی . محمدی دیکله یوزر :

« — بک ذبله باصدی ، بر بومبا کتیریکیز !
دیدی . کتیردیلر ؛ بکا ویردی .
— ائندم ، بن یوق قوللانسی بیلیم ؛ اوکرت
بکاده اولیه ، دیدم .

یارماغی ، بویباتک اوستندکی یای کی شیء
باصدی . یانه مسافر کلدی . بکا : « هایدی بر
ازطیشاریدد دوره ، دیدی . چیدم . او طوردم .
اوندن صوکره کندیده قوددی کندی . اقام
اذانته بکلدم ؛ کیمسه کلدی . بلوک امینته
صوردم : « آرسلان بک کلزی ؟ » دیدم .
— یوق اغام ، کلز ارتق ، دیدی .

— نومه کتندی ؟
— حره کتندی ؛ ناصباحه کلیر .
اوندن صوکره آغلا یهرق چیدم . باقم ، بک
صابون خانه کیردی . بکلدم ، بکلدم ، کیمسه
چیقمادی ؛ کیجه اولدی . . .

— آرسلان بک یوزادمی یانار ؟ دید .
— نومه کتندی ؟
— حره کتندی ؛ ناصباحه کلیر .
اوندن صوکره آغلا یهرق چیدم . باقم ، بک
صابون خانه کیردی . بکلدم ، بکلدم ، کیمسه
چیقمادی ؛ کیجه اولدی . . .

— آرسلان بک یوزادمی یانار ؟ دید .
— نومه کتندی ؟
— حره کتندی ؛ ناصباحه کلیر .
اوندن صوکره آغلا یهرق چیدم . باقم ، بک
صابون خانه کیردی . بکلدم ، بکلدم ، کیمسه
چیقمادی ؛ کیجه اولدی . . .

— آرسلان بک یوزادمی یانار ؟ دید .
— نومه کتندی ؟
— حره کتندی ؛ ناصباحه کلیر .
اوندن صوکره آغلا یهرق چیدم . باقم ، بک
صابون خانه کیردی . بکلدم ، بکلدم ، کیمسه
چیقمادی ؛ کیجه اولدی . . .

— آرسلان بک یوزادمی یانار ؟ دید .
— نومه کتندی ؟
— حره کتندی ؛ ناصباحه کلیر .
اوندن صوکره آغلا یهرق چیدم . باقم ، بک
صابون خانه کیردی . بکلدم ، بکلدم ، کیمسه
چیقمادی ؛ کیجه اولدی . . .

— بلی [اوت] اغام ، دیدیلر .

بنده قودم ، اوه کتندم ، صابحلین کری کلدم .
طرزاتک دیندم بکلوردم ؛ بنی کوردی ،
سسله ندی . آتلیرخی حاضر لاندی . سلا حایلیر
کلدیلر ؛ قالدیلر ، صاری خسته خانه پی ، ارمی
مجلسه کزیدر ؛ کندیلی کلیسانسه کیردیلر .
بنده هب ارفه لرندن فیرلندم . کریسین کری به
صابون خانه کلدیلر ، بنده قوده بکلدم ، بکلدم ،
کندی بردها چیقمادی . . . بنه قودم ، اوه
کتندم .

آرسلان بک محمدک ثباتی تجربه ایتمکده در .
« صابحدن اولدی ، کلدم ، او طعنتک قارشیتسه
او طوردم . بنی کوردی ،

— هله شو جوجی چاگیرک ، دیدی .
کیردم ، رسم تعظیم یایلم ؛ بکا :
— اوغلر بن حره کیرمک سن قورقار ، آغلار ،
چاچارک ، دیدی .

— ائندم ، نه قورقارم ، نه قاجارم . شو آدملر
شاهد اولسون ، قورقارسم کاوورلی ووراجک
قوروشوله بنی وور ؛ دیدم .

— باقی سنی ییزه سالاجم ، کیدوب دیدیکلی
یایارسه کک سنی یانه آلام .
او قدر فرح لاندیم که . . . — بکی کیردم ،
نه ایسترسه یایارم ، دیدم .
اوندن صوکره بک ذبله ووردی :

— شیخ محمد بک بر بومبا کتیر ، دیدی .
کیردی ، بومبایی کتیردی . بکا دیدی ، که :
— باقی بولک ویداسنی چیقارارسک ؛ شیخ
محمدک کستره چی بره آتارسک ، کری کلیرسک . .
اوزمان سنی یانه آلام ؛ فدائی یازارم ،
اوندن صوکره :

— یازارم شیخ محمد ، اولورسه نولوسنی
کتیررسک ؛ یارالانیرسه کیدر ، چکر ، کتیررسک ؛
بر بنی اولمازسه کندی کلیر ، دیدی .

آرسلان بک بوسوزلره چو جفک جسارتی
تجربه ایتمک ایستمه مشدر .

« شیخ محمدده : — بکی بکم ، دیدی .
بومبایی آلام ، قوشومه قودم . صو بوجندن
دوغرو قوددی ، کتندک ، کتندک . . . اوراقتدن
تا بیاضک اوغلنک اوتله واردرق .

محمد صوریورلر :

— بکی محمد ، بومبایی نومه آتجه کدک ؟
— قولله زه ، کاوورلرک ایچنه . . .

زبرا اوزمان آمریقان قولله زری دشمن
قرارکاهی ایدی .

« شیخ محمد بیاضک اوغلنک اوتله کیروب
بن بومبایی آلام ؛ قودم ، کتندم ، اوج آغاجک
آزهدندن کچدم . . . بزم ونجی واردرق ؛

بکی مجموعه

— دور هله جوجق ، دون باقیم ، بوراسی
یاساق ، دیدی .

— نه یاساق ؛ بنی آرسلان بک صالیدی ؛ شو
بومبایی کونوروب قولله زه سالاجم .

— بنی آلدیلر ؛ بیاضک اوغلنک اوتله کتیردیلر ،
یوقاقدن ضابط کلدی :

— جوجق نومه کیدوبورسک ؟ دیدی .
— بنی آرسلان بک صالیدی ، شو بومبایی
قولله زه آتاجم .

— اوغلر شیمیدی یاساق . . . یاساق آچیلنجه
کلیر ، بومبایی سالارسک .

کری دوندک ؛ کلیرسانک یلمچنده بالایانک
اوغلنک قومه سینه کلک . بن قیلبدن دیدم ؛
« — یوده کاوور . . . شوده کاوور . ازمینلر
دوشمه مک اوسته او طور مشدر ، بصرا کاغدی
اوینا بورلردی ، — شو بومبایی قالدیروب ایچلرینه
آتاجم ، » دیدم .

صوکره قوخه المی صالدم ؛ ویداسنی سوکرکن
شیخ محمد المدن طودتی :

— دور جوجق . . . یز بولره دوست اولمش
ایکدن دشمنی ایلمکچک ؟ دیدی .

بومبایی المدن آلدی ؛ کری کلک ، حاجی
بکک خانه واردرق . یاقدم ، بک خانه یوق . بر
آزدن کلدی ، کیردم ، رسم تعظیم یایلم ،
— نه ایشله کک ، محمد ؟ دیدی .
— بکم بوله بوله . . .

دیه آتاندیم ؛ بکا اینا عادی نیشلهدی ؛ شیخ
محمد دایشمش ، اوده سوله ییمش . . . بنی کیری
ایچری به چاگیرندی :

— پی اوغلم محمد ، بن سنی قبول ایتم .
سنده آرتق بجم فدائی اوغلرندن اولدک ، دیدی .
بکا البسه دیکدردی ، سلاح ویردی ، جبنخانه
ویردی ، یاشنده قالدیم .

— ۲ —

« برهفته صوکره ایدی . . . عیاره تکرار
باشلادی ؛ ارقداش اسماعیل ایله طوب سپرندن
آتاش [آتشی] ایدیبوردق . کلدیلر : « — سزی
آرسلان بک ایشیور ، » دیدیلر . . . واردرق ،
ایچری به کیروب رسم تعظیم یایلم :

— اولادلام سزدن بر دیلمک وار ، دیدی .
— بو یور بکم ، دیدک . . .
برمکتوب ویردی . . . « شیمیدی اوه کیدرسکر ؛
کونو برر البسه کیرسکر ؛ متصرف بکک یانه
واررسکر ؛ اوده برمکتوب ویرمک ، اوقده
آلیر ، سامه [سام قریه سی] کیدمه جکسکر . . .
اوراده جهه قوماندانی صلاح الدین بک [صلاح الدین
عادل باشا] واردرق ، اوکا ویرمکسکر .

— بکی ، دیدک . چیدق ، اوه کلدک ، اسکی
البسه یغزی کیدک . واردرق ، متصرف بکدنده
کاغدی آلدق . اوراقتدن اوزون چارشودن ،

— بکی ، دیدک . چیدق ، اوه کلدک ، اسکی
البسه یغزی کیدک . واردرق ، متصرف بکدنده
کاغدی آلدق . اوراقتدن اوزون چارشودن ،

— بکی ، دیدک . چیدق ، اوه کلدک ، اسکی
البسه یغزی کیدک . واردرق ، متصرف بکدنده
کاغدی آلدق . اوراقتدن اوزون چارشودن ،

— بکی ، دیدک . چیدق ، اوه کلدک ، اسکی
البسه یغزی کیدک . واردرق ، متصرف بکدنده
کاغدی آلدق . اوراقتدن اوزون چارشودن ،

چىققى . سېنتەزە سوپتە كەلدى . اوندن سوكرە
بىزى بر نغر اوموزىنە باسدردى ، سودن اوتەپ
آتەيدى . بورادن اون اون بىش آدمى كىتىدىن
كى ايكى كەدن [ايكى بارندن] بىزى دشمن
كوردى . . . ها ، بىز بورادن چىقاركن ، بىك
[آرسلان بىك] بىزە دىشىدىكى : « — دشمن
بىزى كوردورسە بو مەكتەپتە پارچالاپ بولسۇن ،
بوتى ياپمازەسكەن دشمنە كوستەتمەيدىك مەك
كوسىركىز . اولوكىز ، بولنى دشمنە بىرەپىكىز ،
كوردەم بىزى . . »

بىي بىك ، دىك .
دشمن بىزى كوردىمىز ، دا دا دا دا ،
« دولوك » دن ، « حاجىبابا » تەسى اوقىسندى ،
« باردىن » تەسىندى ، « قوللەز » دن آتشە
باشلادىلار . بىز اورالقدە دوشمن [كوكسىن]
اوزىنە ياتتى . سورونە سورونە بىرئىق سائەتكە
بىرە قدر كىتتىك . بىرسىكەز ، دىزى قىلغىز ،
دوشمن ھەپ قىزىل قانە بولمايدى ، دىندى . اوندن
سوكرە قالغىق ، ايلرى ھەپ واردينىز كى ، يازىم
سائەت اوتەدە بر دوز وار ، باش اوچىندەدە بر
سولاق وار ، سولوغە اىنىدىك ، « — بر بىخە
سو اچىلم . » دىك . بىك ، سو بوتون قورتالاش ،
طېشارى آتتىق ، كېرى چىققى ، برصالقم اوزوم
كىدىك ، بر دانه بىكە قالدى ، اتىچى اقدەم
آلتى دانه دشمن آلتىسى بىزە دوغرى كىلور :
« — اسماعىل ياتە كاورور كىلور » دىم . او-
رالغە ياتتى . دشمن ايلرىدىن ساووشدى ، كور-
دى . اورالقدن قالغىق ، سىكىرە سىكىرە واردى .
واردىك بول ھەپ بارىدىن ، آلتۇرندەن شىدايولاش ،
اويلە آتەشنى ، باسېنچە بايوردى . . . واردان سام
بولنى طوتتى . يازىم سائەت قالدىكى « دولوك » دە
قىتقىت آدمىلار كوردىلور . بىك اسلامىسى . . .
وار ، بىليوردى . اوندن سىكرە ابراھىمى . . .
« سام مەزە » سىك داغە باقدىك ھەپ چادىرل
كوردىلور .

اورالقدن ، « ابراھىمى » نىك داغى دىيىدىن
اون ايكى فرانزىز آلتىسى چىققى ، كوردىمىز
كى ياتتى . مەكتوبى باغ كوتوكنىك دىيەنە كۆمدە ،
« اسماعىل قاچ . . . دىم .
دوغرولادىك ، دولوك چىقىلوردى .
يازىم سائەتكە بىرەجە آلتۇرك اوكىندىن قاچىق .
تەشكىلار دولدوردىلار ، دوشىلرەنە دايدىلار ، بىز
قاچىق ، قاچىق ، مەنارە كى بوقوش ، آرتقى
قاچىدىن دايدىق ، قالقىق اورالردە . . .
اوندن سوكرە باقدىك دشمن سوادىسى اطرا .
فىزى صامرىش ، محاصىرەدە قالدى . ايلزى
قالدىردى . . . « تىسلىك ، [تىسلىز] ! »
دىدىك . . .
بىسى كەلدى ، آتەندن آشاغى ھەپ اىندى سونكو
طاق اولدى ، بىزى آلتى ، دولوك چىقاردى .
مىكر دولوكەكى كاوورمىش ، نە دىرسك !

دولوكە بىزى برماشاك ياتە ايلەتدىلار . بىزى
كوردىمىز فرانزىز عىسكىلرى چىققى چىكن كايە ،
سونكو چىكن كايە ، طابىخە چىكن كايە . كىيى
بارماغىزى كىمكە ، كىيى كوزىمىزى اوغىنە كايە .
مەقسەلەر ، مەھالە اسماعىلى سولەپە كىچىلار
اچتىكى .

« — بىزى اولدەرىجە كىز ، اولدەرىكەز ،
بولە جىزا اچىپىكىز ، دىم .
اسماعىل بىرەجە بىيىر ايش . اورادە ھەپ
عسكىلردە واردى ، باقدىم ، باشلادى اولنلە
حەكەت اچتىكە [قوشوشقە] . . .
ھەپ عسكىرى اسماعىل : « — نەمە كىدىلور .
دىكىز ؟ دىشى : اسماعىل دە :

« — نەمە كىدىم ، غەيەدە طويك آلتىدە نە
ياپتى ؟ آتاش ، بوقى ، باسار بوقى . . . آج ، سوسىز ،
بىرئاش قالدى . . . كوپە ائەكە دىلەتكە كىدىلوردى ،
دىشى .
طابىق بر كاغدە يازدى : بىزى آلتىلار ، دولوكە
زىارتىك [دولوك بابا تەسى] اچتە طىقىدىلار .
قوماندان ماسەئەك اوكىندە اوطورىيوردى . او
كاغدى ھەپ عسكىرى كىتوب قوماندانە وىردى .
اوقودى ، بر شىلەر سولەدى . فرانزىجە بىلەمە
زىك كە دويداق . . . بىلەمەزكە اكلامداق [. . .
اسماعىل يەنە سولدىلار ، اودە يەنە اويلە سولدى .
قوماندانەدە رىكاغە يازدى . كاغەدە : « بولنى
ايلەتكەدە وور ! دىشى .

بىز : « — ھابدى ! » دىدىلار . چىققى .
ايكى طابىخە كىتىدىلار ، طافىر قاتۇر دولدەردىلار ،
اللىرى تەرتىككە [تەپكە] قومانداندىن امر كىلدى
دىلار . قوماندان قانە كەلدى : « نو ! نو ! »
دىدى ، بىزى كرى كىتىدىلار .

چوقچىلرى تەھەش ايدىك سىرەپاتەمك
ايتەمەش دى ، فقط موفىق اولامادىلار .
يەنە مىھمى دىكەپوز :

« قوماندان امر وىردى ، آتتى كىتىدىلار . اون
ايكى آلتى دەھە خاھىرلاندى ، يىتىلدى ، بىزى دە
اكرلرئە يىتىدىلار . اورالقدن سوردىك ، اشاغى ھەپ
اينىك ، باغلىك اچىندى كىچىك ، صاغە ، سولە ،
بىرە اوكر بىر كىش قولى سالدى ، بىزە اوقىندە
كىدىلوردى . . . سائەت دىرتى ايدى ، بىشى ايدى ،
بىلەمە بورد . چىچىنەك غرافە [باغچەسە] كەلدى .
بىزى آلتۇرندە يىتىدىلار ، كىتىلدى دە ايتىدىلار .
ايكى كەمەز ايكى « سونكو طاق » قويدىلار .
كىچىك قارا كىچىك قوللەزە ايلەتدىلار . بىزى بر-
زىلەمە [مەزە] ايتىدىلار . ايتىدىلار . باقدىك بر
قوماندان امرى برترجان ، ايكە يازىچى اوطلو-
رىلور . ترجان بىزە سوردى :
« — نەمە كىدىلوردىكىز ؟ دىدى .

يەنە اسكىيى سولەپەدە . قوماندان : « نو ،
نو ! » دىدى . اوكىندە بر ايكىنچى بىيچى واردى ،
اونىكە ماسەپە ووردى . برترجان يەنە بىز :
« — باقى ، قوماندان ، « بولنار بالان سولەپە بور ،
دىلور . دىدى .

نە بالانى ؟ بىز بالان سولەپە . . . غەيەدە
نەشەلەم ؟ بىرئاش قالدى ، كوپە ائەكە دىلەتكە
كىدىلوردى ، بىزى طوتىدىلار . . . جوق سوردىلار ،
ھەپ بولە دىدىك . . . اوندن سوكرە قوماندان :
« — قوپو وىرك ، اولرئە كىلولىر ، دىشى .
« — اورالقدن بىزى اورترجان امرى چوقچى
آلتى ، قوللەزە اكرەفسىدىن رىقابو اچتىلار ، بورادن
چىقاردى . دىم بولنە كىتىدى .

« بورادن شىيەدى كىك ، مان اوغلى
كوپرىستە وارىر ، اورالقدن كىلدىركىز ، » دىدى .
بىزى دىم بولنە سالىقدىن سوكرە بونچى ايلە
اكرەفسىدىن باشلادىلار سلاھ بىرە . . . نە دىدىم ؟
« — اسماعىل آغام ، بولنە بولنە آتەش
ايدەك ، سىن بو قاراندن [كىناردن] ، بىندە بو
قاراندن كىدىم . . .

كەلدىك ، مان اوغلى كوپرىستە واردى . . . اونلار
آتەش اچتىلار . . . كوپرى قىر بىلەدىمىزكى حەكەت
ايدىك « قوشوشقە » كىدىلوردى . . . دەھە باقدىك
چاپىرك ، تالارلار اچىندە بوزە [ايكوزنە مەسكىرى
واردىش . كوكسى سىندە ياتارلارمىش ، بىزىمكە
ايتىدىكىمىز ، اباغىمىز سىنى دوونچە ، باشلادىلار
كاوورجە ، ھەندىچە [سەنە باغلىق قوشوشور] جىويل
جىويل حەكەت اچتىكە . . . اسماعىل :

« بونە مىھم ؟ دىدى . بىزە :
« — نە اولسون آغام ؟ بىزە سىنىك كىيىم ،
خىرم بوقىد ، دىم .
باقدىم كە باشلادىلار سلاھ دولدەرىمە . . .

« اماں اسماعىل آغام ، بىرە ياتام ! دىم .
مان ياتتى ، بىن سىلر بر بولم . اسماعىل دە
بىم قىچىك [ائەمك] دىيەنە ياتتى . باقدىك
غىرردو دىيەنە آتەش ايتىدىلار . بىر ايكى اياغىمە
دەكش ، اسماعىل كە قاسىندىن كىتوب تاپور كىندىن
چىقىش . . . اوندن سوكرە كەلدىلار ، اوللاستىمىز
آزادىلار ، بر شى بولامادىلار . بىرى بىنى اوموزىنە
آلتى ، اوزىنە قاننى آقتى . نە ، نە ، تىم
اوزىنە بى بىرە آتتى . اسماعىل دە آزادىلار
سكىرە بىن دوشومىدى . كوكسىن [طوتتى ،
سودن كىچوب جوبز اغاچكە آتتە ياتىدى .
اسماعىل دە اوستە آلتىلار . . . بىرەندى قىلما ئامىلوردم .
اماں اللە تەئەلى ، نەشەلەم ؟ بوندىن سىكرە ايتە
ايتە كىندىن [اسماعىل] اوموزىمەن دوشوردىم .
« — بورالقدن قاچىمىلر . . . اولمە ؟ » دىيە
دوشوتمە . ايكى اوج آرتشون قدر سورودىم
بر دەھە قىلمايىم . قانم . . . قىيىلەمە سولەپە اسماعىل
نەدىكىم ؟
الى اياغىمە آتەمك اوكى بىزى بىلدىن بىرە

دوشمن ... بویاغمده [صاغ] قبا اتدن کیرمش،
چیمش ... باقدم که آرقداشک قانی آقه آقه
کلدی، بی بولدی. قانلرین بربرنه قاریشنجیه
الله بک صوبی [مین الله، درمی] کی آقنه
باشلادی. کیمه یارسی اولدی، بوسفر بزم یارام
صوغردی، آغربنه قبولدی.

بوراده برخلطه دورمق ایسته بوم. زیرا
محمد شیمدی صوغویان یاره سنک آجیمسی
آکلاته قعدر. محمد ظن اید ورکه کوندز
بوخجه کونش کورن طوپراغک ایچی صیجا قور
ولامسی طوپراغک ایچه صوقارق ایصتمقه
چالاشور.

«دیدم که: — طوپراغه کوندوزدن بوقدر کون
ووردی، عیبا صیجا اولوری؟ اشدیم، ایاقنرمی
ایچه صوقدم، صیقلیتی آرز بر کیدلی اما،
یارانک ایچه قوجه قوجه داشلد دوشل ...
صبح اولدی، قانلیدیر، ایکیزی برصا راجیه
[سیده به] یادتیردیر، بی اورالقدن آتوب خسته
خانه بکتورمکه قویدیلر.

— ۳ —

«خسته خانه به واردق، قابونک اوکته بی
یادتیردیر. بزم عقل باشمده بوقدی. کزیمی
آچدم که بوتون کاوورل باشمزه اوچشیر. بزه:
سز آرسلان بکلایندمکه اوشاق [چو قعدر]

دکلیسکز؟ دیدیلر.
ایچلرند بر ایی ازمی. بی آرسلان بکل
یاندیه کورمشیر.

— خایر، بزه آرسلان بی ییلیرک، نه کیسه بی
ییلعه زک ... دیک.
بی اچیری طیقشیر، عقلمزی آملشیر
[فلور و فوروم]، یاره مزی صارمشیر، کوزیمی
آچدم که اسماعیل ایله یان یانه قاروبله رده یاتپوروز.
ای کون یکدی. اسماعیل یاقپوردم. باقدم که
دوندی، بکا یاقپور.

— او نه، اسماعیل اغام، صوبی ایسته یورسک؟
دیدم.

— نه به ... دیه ایله کدی، قناسی قالدیردی،
یاتاداق قاروبله که دمیرنه چاریدی.

— نه او اسماعیل اغام، او نه؟ دیه سسلدم.
سسلدی، البری یاتاداق دوشدی ... باقدم که
توانش.

کادیلر، کند بی یاندینی چارشانه صاروب آلدیلر
قودیلر کتندیلر. بن اورالقدم قالم.

چناق قلمه ایچندم. دمیردن دیرک
آرقداشم شید. دوشدی دایانماز یورمک

صوفون یانماز، نه ایکی دامله یاش دوکو.

لدی. حکایه بی دیکله بکز:

— نه وار محمد؟ دیه صوردیلر.

— اغام، اسماعیل خاطرمه دوشدی ...
محمدی دیکله یوروز:

«اسماعیل شید اولدقدن صوکره برکون یکدی.
فرانز قوماندانی کدی:

— آرسلانک زرده او طوروز؟ زرده یاتپور؟
طوپر یکز زرده؟ دیه صومنه باشلادیلر، بده:
بزم خیم نه؟ بن نه ییلیرک؟ دیدم ...
سوله مش اولسم یازیق دقکی؟ بزم بکم بر
آرسلان بک اوله کج، اهل اسلام قیریلایق ...
سوله مشدم ... صوردی، صوردی ... هب سوله
مهیجه قیزی کیتدی ... اوندن صوکره برشقه سی
کلدی، دبیله دومز:

— آرسلان بک یارق، یارق ... آرسلان بکه
کیدرمیسک؟ دیدم، صوکرده «نو، نو ...
سن چته، سن چته ...» دیردی.
اغام اسماعیل تولدکن صوکره ایانمده اوج
قتل واردی ... نه کیسه نه کوندوز یاتازدم.
آلی کون صوکره دوقور شیرک اوغلی [دوغریسی
شید بک اوغلی درکه عینتابه دوغش برامرقالی
اوپر اوردن] کلدی.

— اوغلر، آتاک باباک، عرک، قارداشک
وارسه سوله ده خبر سالام، ایاغی که حکم
باق، ایلمک ائیری کوم کووه ردی، دیدی.
باقدم که یانماز بکزمش.

دیدم، — خایر نه آتام وار، نه بابام، نه
عم، نه قارداشم ... ایاغی کس ... آرسلان بکم
صاغ اولسون!

محمد بوراده آرسلان بک اسمنی هیچانندن
آغزندن قاجیردی. ارمئیلر بوسفر محمدک
آرسلان بکل یاندن کلدیکنه آرتق هج
شه ایتمه دیرلر. محمد آرسلان بکه منابشک
ا کک ویمک المقدن عبارت اولدینه اطرافنه
ایستاند. مغه چالشمده دوام ایستدی.

محمد، آرتق کسینل باجانه یاقارق خزین
سسیله دوام ایستدی:

«او کون بر شی یانمادیلر. دوربی کون
[ایرتی کون] آلدیلر، یوقاری به عملیات اولمسته
چیقاردیلر. ماصه به یادتیردیر، آغزیمه، بورمه
بر یاغ سوردیلر. بوزمه برته ک [قبور و فوروم
ماسکی] قودیلر. برون بر بزم فیلانیدی،
عقلی آملشیر ... برده کوزیمی آچدم که قاروبله ک
ایچندیم. الی ایانمه آتدمک ایانمی کمشیر ...
صوکرده سن آسرقان قیزلی [مشیرمل] کلدیلر،
دوشومه ایکنه [انزه کسین] صوقدیلر، بوندن

صوکره بکا برشیلر اولدی، آغزیم کیدلندی ...
بلم نامه، قازلق کی اولدی.
بدبخت محمد، یاره سنی ایصتمق ایچون
طوپراغه صوقسنک حزاسی جکیور.

«بر هتته نه ییدم، نه ایچدم، هب کلیر،
ایکنه صوقاردلی [سهرام آخی تاتک] صوکره
براز راختندم اما، نه اغزم ایچه آجیلایور ...
بویله بوزغولی بریصقاج کتوب دیشلرک ازمسته
قویارز، بورغونی چوریکه قیصقاج آجیلیر،
آغزیمی اچاردی. اما اوله آغزیم بریدی ...
اوندن صوکره دوزملدم، دوزلدم اما، اوله
قازیم آجیقیرک هب باغیر، آتک ایستردم. اون
آتک بیسمه طرامک کلیردی. عرب عسکرلی
بکا آتک ووردی. ای اونلجه باشلادم دایلق ایله
[قوتق دکنی] خسته خانه که کزیمکه. دوقتورله:
— بی صالک آرتق، بپردم ...
— ایلمک کسینل سالارز، دیرلری ...

دیرن بزدن اوج اسیر واردی: اولری
صالدیلر ...
— بخده صالک دیدم.

— قولونه [میرالای] آتدمه که عینتاب دشمن
قوتلری قوماندانیدر دیه لمده پی دیرسه سالارزه
دیدیلر.

اوندن صوکره هیسته، دوقتورله، ضابطله
هب باغره باغره بکسیندردم [بقدردم]. بر
کون: «سنی صالحه!» دیدیلر. بی آلدیلر، آدور
یاشلینک، بزه ضابط وکیل اولش بری برارمی درک
ارمنی جبه قوماندانی ایدی [بانه کتورودیلر:
«باقلی» جبه سنده ایدی ... آدیمی، بابامک،
انامک آدیمی یازدی، آدملرته:

— هایدی بونی بله تیک، کچرک، بزم اسیریزی
کتیرسین، دیدی.

کاوورل سیردن بزم سیره باغیدیلر. بزمکیلر
او اسیری صالدیلر، اولنرده بی قوی ووردیلر،
کادم، آرسلان بکه قووشدم.

اون یاشنده قهرمان وغازی محمدک حکایه سی بوراده
کسیورم. محمد بوماجرایی آکلاندینی وقت، هنوز
عینتاب خریدم ایدی. محمد، کسک آغایله
صوکنه قدر بزم سیره ووروشدی. فیلیطه سی
بر اوسته عسکر کی آتیوردی.

محمد بو کون حیانه وعینتابده در.

فای رقتی

